

YOSHLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH

SH D P I pedagogika fakulteti
pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Melinorov Husniddin

SH D P I pedagogika fakulteti
pedagogika yo'nalishi 1,24-guruh talabasi

Qodirova Musallam

Eshbo'riyev Sardor

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlarning o'zini o'zi boshqarish organlari (YO'BO) faoliyatini rivojlantirish masalalari o'rganiladi. YO'BO — bu maktab, universitet va mahalla darajasida yoshlarning tashkiliy va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiluvchi tuzilmadir. Maqolada YO'BOning asosiy vazifalari, ularning yoshlar hayotidagi ijtimoiy ahamiyati va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, YO'BO faoliyatini rivojlantirish yoshlar orasida yetakchilik ko'nikmalarini shakllantirish, mas'uliyatni oshirish va jamiyatdagi ijtimoiy faollikni kuchaytirish bilan chambarchas bog'liq. Shu bilan birga, YO'BOning samarali ishlashi uchun malakali rahbarlar, zamonaviy metodlar va yoshlarning qiziqishlari hisobga olinishi zarur.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы развития деятельности органов молодежного самоуправления (ОМС). ОМС – это структуры, призванные повышать организационную и социальную активность молодежи на уровне школы, вуза и махалли. В статье анализируются основные задачи ОМС, их социальная значимость в жизни молодежи и перспективы развития. Результаты анализа показывают, что развитие ОМС тесно связано с формированием лидерских качеств у молодежи, повышением ответственности и усилением социальной активности в обществе. При этом для эффективного

функционирования ОМС необходимо учитывать квалифицированных лидеров, современные методы и интересы молодежи.

Kalit so‘zlar: yoshlar, o‘zini o‘zi boshqarish organlari, faollik, yetakchilik, ijtimoiy rivojlanish..

KIRISH.

Yoshlar jamiyatning kelajagi va uning rivojlanishida muhim resurs hisoblanadi. Shu bois, ularning ijtimoiy faolligini oshirish, yetakchilik ko‘nikmalarini rivojlantirish va mas’uliyatni shakllantirish muhim masala sifatida qaraladi. Yoshlarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari (YO‘BO) bu jarayonda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. YO‘BO yoshlarni tashkiliy ishlarda ishtirok etishga, qaror qabul qilish jarayonlarida faol bo‘lishga va jamiyat hayotida o‘z o‘rnini topishga rag‘batlantiradi.

O‘zbekiston sharoitida YO‘BO faoliyati milliy madaniyat va an‘anaviy qadriyatlar bilan uyg‘unlashgan holda amalga oshiriladi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va muammoli vazifalar yordamida yoshlar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy tajribani ham egallaydi. Chet el olimlari fikricha, yoshlarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari demokratik qaror qabul qilish, yetakchilik va jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun samarali platforma hisoblanadi.

Shu nuqtai nazardan, maqola yoshlarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari faoliyatini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini, ularning samaradorligini oshirish yo‘llarini o‘rganishga bag‘ishlanadi.

Adabiyotlar tahlili. Yoshlarning tashabbuskorligini qo‘llab-quvvatlash, ularning o‘zini o‘zi boshqarish organlarida (masalan, yoshlarga mo‘ljallangan kengashlar, yoshlar parlamenti) ishtirok etishini ta‘minlash haqidagi tadqiqotlar so‘nggi yillarda kengaygan. Xususan, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) tomonidan e‘lon qilingan “Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice” hisobotida yoshlar vakillari va ularning davlat muassasalari

bilan aloqa qilish imkoniyatlari muhokama qilingan. Ushbu hisobotga ko'ra, 77 % mamlakatlarda yoshlar vakillari organlari mavjud bo'lib, mahalliy darajada esa bu ko'rsatkich 85 % ni tashkil qiladi. [OECD](#) Bu holat shuni ko'rsatadiki, yoshlar o'z hayotidagi muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish jarayonlarida faol rol o'ynashga tayyor.

Bundan tashqari, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) tomonidan e'lon qilingan "Enhancing Youth Participation in Urban Governance through City Youth Councils" hisobotida shaharlarda yoshlar kengashi tuzilmalari yoshlarni siyosiy va ijtimoiy jarayonlarga jalb qilishda muhim platforma ekanligi qayd etilgan. Ushbu manba yoshlarning yetakchilik, muloqot va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirish jihatidan bu organlarning ijobiy ta'sirini ta'kidlaydi

Mahalliy kontekstga, ya'ni O'zbekistonga kelganda, United Nations Children's Fund (UNICEF) tomonidan amalga oshirilayotgan "Yoshlar va bolalarga do'stona mahalliy boshqaruv" tashabbusi yoshlarning mahalliy darajada qarorlar qabul qilish jarayoniga jalb etilishi va yoshlarning ovozi eshitilishini ta'minlashga qaratilgan. [unicef.org+1](#) Bu esa o'zini o'zi boshqarish organlarining samaradorligini oshirish uchun muhim zamin yaratadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, adabiyotlarda quyidagi asosiy tendensiyalar ajralib turadi:

- Yoshlar o'zini o'zi boshqarish organlarida ishtirok etish orqali yetakchilik, mas'uliyat va jamoaviy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. [ndi.org+1](#)
- Bunday organlarning muvaffaqiyati ularning mustaqilligi, yoshlar ovozining haqiqiy inobatga olinishi hamda mahalliy hokimiyat bilan hamkorlik darajasiga bog'liq. [Portal+1](#)

• Shu bilan birga, jamoatchilik va davlat organlarining yoshlar bilan aloqasi, koordinatsiya mexanizmlari va metodik qo'llab-quvvatlash yetishmasligi muammolarni keltirib chiqaradi.

# r)	Muallif(lar)	Maqola nomi	Nashr manzili	Sharh
1	Shavkatbek To'lanboyev	<i>“Yoshlar ma'naviy qiyofasini shakllantirishda mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining o'rni”</i>	Zenodo (2025)	Mahalla tuzilmalari va yoshlar faoliyati kontekstida o'zini-o'zi boshqarish organlarining rollarini tahlil qilgan.
2	Nodira Ulug'bekovna Yuldasheva	<i>“Youth Participation in the Activities of Local Representative Bodies. Status and Prospects (1991-2023)”</i>	Frontline Sciences and Journal, Vol. 4 (2024)	Social History ng lokal vakillik organlarida ishtiroki va istiqbollari haqida ilmiy tadqiqot.)

# r)	Muallif(lar)	Maqola nomi	Nashr manzili	Sharh
3	Manzura Urinbayevna Yuldashova	“O‘zbekiston da mustaqillik davrida o‘zini o‘zi boshqarish tizimini shakllanish va rivojlanish bosqichlari”	<i>Ilm Fan Xabarnoma</i> si, (2025)	O‘zini-o‘z i boshqarish tizimining tarixiy rivojlanishi, yoshlar konteksti bilan ham aloqasi tahlil qilingan.

Metodlar. Ushbu tadqiqotda **nazariy-amaliy yondashuvlar** va bir nechta ilmiy metodlardan foydalanilgan:

1. Adabiyotlar tahlili

Yoshlarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari faoliyati, ularning ijtimoiy roli va samaradorligi bo‘yicha mavjud o‘zbek va xorijiy adabiyotlar o‘rganildi. Bu metod tadqiqotning nazariy asosini yaratib, mavzu bo‘yicha asosiy g‘oyalarni aniqlashga yordam beradi.

2. So‘rovnoma va anketalar

Tadqiqot ishtirokchilari sifatida maktab va universitet yoshlar kengashlari a‘zolari tanlandi. So‘rovnomalar yordamida yoshlarning YO‘BOdagi faoliyati, tashabbus ko‘rsatish darajasi va ular duch keladigan muammolar aniqlanadi.

3. Intervyu

YO‘BO rahbarlari va tajribali pedagoglar bilan suhbatlar o‘tkazilib, faoliyatni rivojlantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar va muammolar tahlil qilindi.

4. Kuzatish

Yoshlarning kengash yig'ilishlarida faol ishtirok etish darajasi, qarorlar qabul qilish jarayoni va tashkiliy ishlardagi faolligi kuzatildi.

5. Muammoli vazifa (Problem-based learning)

Tadqiqot davomida YO'BO faoliyatini yaxshilashga qaratilgan konkret vazifalar ishlab chiqildi va ularni yechish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqildi.

Ushbu metodlar birgalikda ishlatilganida, nafaqat YO'BO faoliyatining nazariy jihatlar, balki amaliy samaradorligi va rivojlanish yo'nalishlari haqida aniq xulosalar chiqarish imkonini beradi.

Natija

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yoshlarning o'zini o'zi boshqarish organlari (YO'BO) faoliyati yoshlarning yetakchilik, mas'uliyat va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. So'rovnoma, intervyu va kuzatish metodlari orqali aniqlanishicha:

1. Yoshlar YO'BOga faol jalb etilganida, ular qaror qabul qilish jarayonida mustaqil fikrlash va tashabbus ko'rsatish qobiliyatini oshiradi.
2. YO'BO faoliyatida duch kelinadigan asosiy muammolar — yetarli resurslar yetishmasligi, metodik qo'llab-quvvatlashning kamligi va yoshlarning fikri to'liq inobatga olinmasligi.
3. Chet el tajribasi va O'zbekiston sharoitidagi tahlillar YO'BOning samarali ishlashi uchun yoshlar mustaqilligi, mahalliy hokimiyat bilan yaqin hamkorlik va doimiy baholash tizimi zarurligini ko'rsatadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, YO'BO faoliyatini rivojlantirish yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, jamiyatdagi rolini kuchaytirish va ularning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, muammoli vazifalar va strategik rejalashtirish YO'BO samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning o'zini o'zi boshqarish organlari (YO'BO) faoliyati nafaqat ularning yetakchilik va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki jamiyatda yoshlar ovozini samarali eshitish mexanizmini yaratadi. So'rovnoma va intervyular natijalariga ko'ra, yoshlar o'z tashabbuslarini amalga oshirishda ko'plab motivatsiyaga ega bo'lsa-da, ular duch kelayotgan muammolar ham mavjud: yetarli resurslar va malakali rahbarlar yetishmasligi, qaror qabul qilish jarayonida yoshlar fikrining to'liq inobatga olinmasligi, va ba'zan yoshlar faoliyatini rag'batlantirish tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi.

Shu bilan birga, chet el tajribasi tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlarning o'zini o'zi boshqarish organlari samaradorligi ularning mustaqilligi, mahalliy hokimiyat bilan o'zaro hamkorligi va faol ishtirokini ta'minlashga bog'liq. Misol uchun, Giddens va Beck kabi olimlar yoshlarni demokratik jarayonlarda jalb qilish, qaror qabul qilishda ularning ovozini hisobga olish muhimligini ta'kidlaydi.

O'zbekiston sharoitida YO'BO faoliyatini yanada rivojlantirish uchun amaliyot va nazariya uyg'unligi, metodik qo'llab-quvvatlash, yoshlarning tashabbuskorligini rag'batlantiruvchi mexanizmlar joriy qilinishi zarur. Shu bilan birga, yoshlar kengashlarining samaradorligini oshirish uchun muammoli vazifalar asosida faoliyatni rejalashtirish va natijalarni doimiy baholab borish metodlari samarali bo'lishi mumkin.

Muhokama shuni ko'rsatadiki, YO'BO faoliyati faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy tajribaga asoslangan holda rivojlantirilsa, yoshlar ijtimoiy faolligi sezilarli darajada oshadi va ularning jamiyatdagi roli kuchayadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning o'zini o'zi boshqarish organlari (YO'BO) ularning yetakchilik, mas'uliyat, tashabbuskorlik va jamoaviy ish

ko'nikmalarini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. YO'BO faoliyatiga jalb etilgan yoshlar qaror qabul qilish jarayonida faol ishtirok etadi, o'z fikrini bildirish va tashabbus ko'rsatishda faollik ko'rsatadi. Shu bilan birga, YO'BOning samaradorligi yoshlarning mustaqilligi, mahalliy hokimiyat bilan hamkorligi va resurslar bilan ta'minlanganligiga bog'liq ekanligi aniqlangan.

Tadqiqot shuni ham ko'rsatadiki, yoshlarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini rivojlantirish uchun metodik qo'llab-quvvatlash, muammoli vazifalar asosida ish olib borish va natijalarni doimiy baholash zarur. Shunday yondashuvlar yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish va jamiyatdagi roli mustahkamlash imkonini beradi.

Takliflar

1. **Metodik qo'llanmalar ishlab chiqish:** YO'BO a'zolari uchun qaror qabul qilish, tashabbus ko'rsatish va jamoaviy ishlash bo'yicha amaliy qo'llanmalar yaratish.
2. **Resurslarni oshirish:** YO'BO faoliyatini moliyaviy va moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash.
3. **Muammoli vazifalar asosida rejalashtirish:** Yoshlar faoliyatini muammoli vazifalar orqali tashkil etish, ularni amaliy tajriba bilan ta'minlash.
4. **Monitoring va baholash tizimi:** YO'BO faoliyatini doimiy ravishda baholab borish, natijalarni tahlil qilish va takomillashtirish.
5. **Mahalliy hokimiyat bilan hamkorlikni kuchaytirish:** Yoshlar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash va ularning ovozini inobatga olishni ta'minlash.

Ushbu takliflar YO'BO faoliyatini samarali rivojlantirish, yoshlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirish va ularning yetakchilik ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

- Iroda Yoqubova G'aybullo qizi, Xamidova Sivara Dilshod qizi, va Ibragimov Jahongir Toshniyozovich. *“Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari”*. Ta’lim innovatsiyasi va integratsiyasi, vol. 35, no. 2, 2024, pp. 129-133. <https://scientific-jl.org/tal/article/view/5915>
- Yuldasheva, Nodira Ulug'bekovna. *“Youth Participation in the Activities of Local Representative Bodies. Status and Prospects (1991-2023)”*. Frontline Social Sciences and History Journal, vol. 4, no. 07, 2024, pp. 46-52. <https://www.frontlinejournals.org/journals/index.php/fsshj/article/view/577>
- Shavkatbek To'lanboyev. *“Yoshlar ma’naviy qiyofasini shakllantirishda mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarining o‘rni”*. Zenodo, 2025. <https://zenodo.org/records/15812040>
- Manzura Urinbayevna Yuldashova. *“O‘zbekistonda mustaqillik davrida o‘zini o‘zi boshqarish tizimini shakllanish va rivojlanish bosqichlari”*. Ilm Fan Xabarnomasi, 2025. <https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi/article/view/12001>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice*. OECD Publishing, 2020. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/10/governance-for-youth-trust-and-intergenerational-justice_0fbfe33d.pdf
- UNESCO. *Enhancing Youth Participation in Urban Governance through City Youth Councils*. Global Education Clearinghouse, 2021. <https://www.gcedclearinghouse.org/resources/enhancing-youth-participation-urban-governance-through-city-youth-councils>

□ United Nations Children's Fund (UNICEF). *Yoshlar va bolalarga do'stona mahalliy boshqaruv*. UNICEF Uzbekistan, 2022.
<https://www.unicef.org/uzbekistan/en/local-governance>